

Iz haja
10., 20. in zadnjega
dné vsacega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajalcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 29.

V Ljubljani, 20. oktobra 1899.

Letnik V.

Revolucija ali preosnova?

Socijalna demokracija je na Nemškem imela v Hanovru prošli teden svoj letni shod. Pri tej priliki je butilo z vso silo na dan nasprotje med socijalistimi veljaki, o katerem smo že pisali v svojem listu. Bebel je imel to pot še večino na svoji strani. S praznimi besedami, češ, da bi bilo vse njegovo mnogoletno delovanje zastoj, če bi zmagala Bernštajnova misel, je mahal krog sebe. V svojem govoru je priznaval, da je socijalna demokracija hčerka liberalizma in materijalizma, da nima nobene pravne podlage, da ne pričakuje v kratkem izpremembe kapitalističnega reda in da je mogoča velika izprememba tudi brez silovite revolucije — Za to smo mu hvaležni. Že v tem je priznal za nas veliko važnih resnic.

Tudi mi smo vedno trdili, da je socijalna demokracija popolnoma brezverska, ki taji razloček med dušo in telesom in Boga samega in trdi, da je svet sam iz sebe nastal. Ravno tako smo vedno dejali, da ne priznava nobenih pravnih načel, da ne govori o pravičnosti delavskih zahtev, namreč da hoče samo na temelju sovraštva delavskega stanu proti vsem drugim stanovom zbrati delavce in z njimi podreti ves sedanji pravni, pravni in družbini red.

Čeravno je Bebel sedaj zmagal, nas vendar prepričuje imenovani hanoverski shod, da

socijalna demokracija očitno zapušča svoje sanjarije in da se vedno bolj bliža namenom, ki jih mora imeti delavska stranka. Tako n, pr. z veseljem beležimo, da je eden izmed glavnih voditeljev nemških, 'sodrugov', državni poslanec Auer naravnost rekel, da ne razume Marksa in Egelisa. Ravno ta mož se je pri shodu norčeval iz Bebelja in iz Egelisa, češ, da sta svoj čas prerokovala, da bo leta 1889. padel kapitalizem; kasneje sta pa imenovala l. 1898. Ti leti sta minuli, socijalne prekucije pa vendar ni bilo.

Ravno tako nas veseli, da je hanoverski strankarski shod sklenil resolucijo, naj delavci brez razlike narodnosti in vere agitujejo, da se v državnem zboru izpodbije nameravani zakon, ki bi omejeval svobodo združevanja. Brez ovinkov pozivlje ta resolucija vse stranke, ki se ne stoje popolnoma v obrambi kapitalizma, naj pomagajo delavcem.

Kaj se to pravi? Nemški socijalni demokratje čutijo, da je treba včasih pustiti neumno brezverstvo in da si je v korist delavstvu treba poiskati časih zaveznikov. Letos so pod vodstvom 'sodruge' Folmara (Vollmara) socijalni demokratje v Monakovem sklenili zvezo pri občinskih volitvah s katoliško stranko proti liberalcem. Zmagali so. Judovski 'sodrug' so pognali vsled tega velik hrup. In vendar je sedaj shod potrdil, da je tako postopanje pravo. Poziv, naj pomagajo druge stranke socijalnim demokratom proti vladi, se obrača naravnost do katoliških državnozbornih poslancev, ker samo ti bodo branili pravico.

Naši sociji so še daleč do tega. Dozdaj se še vedno tako obnašajo, kot bi se bili s pametjo skregali. Mi smo že velikokrat rekli, da v delavsko korist radi podamo roke vsakemu, kedor nam hoče pomagati, da lažje dosežemo svoje namene. Socijalni demokratje ne morejo imeti drugega pomena, nego da so radikalna delavska stranka. Če niso to, nimajo nobenega pomena. In pri nas niso! Samo sovraštvo do vere jih vodi in prav brez vsake potrebe cepijo tudi v delavskih uprašanjih delavce v dva tabora. Krščanski socijalci smo pripravljeni v tem oziru pomagati, da se zboljšajo razmere delavskemu stanu. Socijalni demokratje pa nočejo tega priznavati, nočejo tega videti, marveč se z vso besnostjo zaganjajo proti nam z lažjo in obrekovanjem samo zato, ker nočejo izdati svoje vere. Stekli so!

Naša dolžnost je z vsemi silami podučevati ljudstvo, da je upanje silovite prekucije neumno in da je najbolj bedasto delavcu pričakovati, da se sam po sebi sesede kapitalizem. Pametno moramo ob vsakem času skušati doseči, kar je mogoče in pripravljati, da bi se čim dalje več doseglo koristij za delavski stan. To je naša naloga. Prepričani smo, da bo pamet srečala tudi socijalistične reveže pri nas. Hujskarji in protiverski steparji bodo tudi pri nas izgubili svoj vpliv. Čakanje revolucije je neumnost. Pamet in srce nam vevlevata, da se moramo brez upanja na silovito prekucijo v zupanju na svojo dobro in pravično stvar lotiti

LISTEK.

„Moje prepričanje mi je svetlo!“

Slika iz Krajine. — Podgoričan.

(Dalje.)

»Neumnež! Dam ti stanovanje zastoj in blago po isti ceni kakor v zadrugi.«

Škarjevca obide jeza.

»Oče Mogočnjakov! S takimi rečmi me ne boš vjeli, jaz nisem Mesosnel, ki se Vam proda za kozarec vina. Jaz sem Škarjavec! Svojega prepričanja ne odložim, kakor se odloži kanižola; moje prepričanje mi je svetlo! Prepričan sem, da je zadruga nam vsem koristna, in za njeno čast se bodem potegoval vselej, naj Vam bode prav ali ne! Za stanovanje si bom že prislužil, ako mi Bog zdravje dá.«

»Vidiš ga! Ti nisem pravila?«

Mogočnjaku je srditost gledala z očij, ker kaj takega se mu že zdavnaj ni pripetilo. Boremu rokodelčiču ponuja svoje prijateljstvo, svojo zaščito in druge ugodnosti, a ta vse to

ponosno odbije. Ne, tako sramotno še ni bil naletel.

»Prevzetnež!« zarohni Mogočnjak. »Usi naj te snedó! Moje prijateljstvo zametaš in se oklepaš zadruge. Pa imej! Spravi se mi izpod moje strehe! Kdor ni z menoj, ga ne maram. Naj te pa zadruga redi! V treh dneh se mi izkida iz moje hiše, če ne, te bodo moji hlapci.«

»Prav si naredil!« zaupije ona preširno. »Kdaj je bil že čas, to izvršiti?«

Škarjavec zardi v obraz, in jeza mu sili na dan. Komaj se premaga.

»Zgodi se lahko, kar zapovedujete. Ne mislite pa, da bi za borno stanarino, kos kruha ali kozarec vina bila na prodaj moja vest in moje prepričanje, čeprav sem potreben. Reven sem, toda doslej tudi pošten, in tak hočem ostati. Vsakemu lahko naravnost pogledam v obraz. Svojih rok, svojega jezika in svojih mislij si ne dam vklepati s takimi vezmi, s kakoršnimi ste priklenili nase Mesosnela in mnogo drugih. Sramujejo naj se, sramujte se pa tudi Vi, ker se s takim

orožjem borite proti zadrugi in njenim združnikom. Prišla bo ura, ko se bo tudi to zarjavelo orožje polomilo. Kaj sem dolzan?«

»Vrzi ga ven! Ne poslušaj ga!« zavrišči ona.

»Nič! Tvojega beraškega denarja ne maram, in mojega pragu ne prestopi več!« Škarjavec vstane razburjeni.

»A jaz ne maram Vaše pijače zastoj! Hvala za dosedanjo prijaznost! Z Bogom!« ter potoči po mizi desetico, da se zatrklja do Mogočnjaka, in gre.

Mogočnjakovka je jeze pihala. Ko je bil Škarjavec že zunaj, pograbi desetico na mizi in jo zaluča pri odprtih vratih za mojstrom.

Ta, ta, to ti je namét! Ta zna hujskati! Pa ti nisi verjel vsega Mesosnelu! Sedaj pa ti je sam naravnost povedal. Le zakaj ga nisi precej vzal v roke? Lè zakaj si mu prizanašal?«

»Vrag jih vzemi! Kakšna prevzetnost, kakšna ošabnost!«

»Hej! Vragi so to,« pravi Erbrè. »Ljudi so nabujkali, da nikomur več ne zaupajo.

preosnove v družabnem oziru. Kdor trdi drugače, ni na pravem potu. Te besede naj bi si posebno zapomnili verni »sodrug«, ki so z odobravanjem vzeli na znanje poročilo Kristanovo, ki pa o tem ni znil besede.

Bolniške podpore.

Dolžnosti delojemalcev.

Nimajo pa napram bolniškim blagajnam samo delodajalci svojih dolžnosti, marveč imajo jih tudi delojemalci in jih morajo izpolnovati. Bolniškim blagajnam je namen za slučaj bolezni svoje člane podpirati z bolniščino (Krankengeld), z brezplačno zdravniško pomočjo in z zdravili. Da se pa za to potrebni novci preskrbe, potreba je denarja. Brez denarja se v sedanjem času nič ne doseže. Zato je postava določila, da mora delojemalec tudi prispevati v bolniško blagajno. — In sicer določa zakon, da imajo vplačevati delojemalci dve tretjini in delodajalci jedno tretjino prispevka. Delodajalci imajo pravico doneske delojemalcev od plače svojih delavcev odtrgati tedaj, ko izplačujejo delavcu mezdo. Ako pa delodajalec ne odtrguje redoma blagajniških doneskov za časa, ko izplačuje plačo, sme to svojo pravico le v toliko izrabljati, če ni od dotičnega plačilnega dne že več ko jeden mesec preteklo.

Navedimo vzgled! Franc Osat dela pri mizarškem mojstru Jožetu Pelin že pol leta. Običajno Pelin izplačuje vsako saboto; pri tem pa Osatu ni običajnih prispevkov za bolniško blagajno odtrgal vseh šest mesecev. Neke sabote pa pravi Osatu: Ti, France, jaz sem plačal tekom šestih mesecev v bolniški blagajni skupno zate 4 gid. 68 kr.; ker moraš pa ti sam k bolniški blagajni dve tretjini prispevati, zatorej mi bodeš danes na-te spadajoči znesek 3 gid. 12 kr. plačal. Zaslužil si v tem tednu 6 gid., proč blagajniški donesek za šest mesecev, dobiš tedaj 2 gid. 88 kr. danes. A mojster ni naletel na pravega. Osat mu pravi, ne boš Jože, ti mi bodeš danes odtegnil samo 52 kr., ker mi nisi preje odtrgoval, mi tudi sedaj ne moreš za dalj časa nego samo za jeden mesec nazaj. Skregata se, a ker sta oba pametna, grests naravnost vprašat k nadzorovalnemu oblastvu in tam dá dotični gospod prav pomočniku (§ 36 odstavka 2 zakona).

Za one člane, ki so podložni zavarovanju a si v denarjih ničesar še ne prislužijo, ti so v obče takozvani mladoletni delojemalci, vajenci v različnih obrtih, za take delojemalce vplačevati mora prispevke delodajalec sam.

Po postavi se morajo prispevki plačati vsak mesec naprej, a splošno, da skoro vse večje okrajne bolniške blagajne so uredile tako, da se le-ti vplačujejo za nazaj, to pa radi tega, da je olajšano vodstvo računov. Doneske je pa gospodar dolžan plačati tekom treh dni po dnevu, ko mu je bil račun vročen, v blagajni. Pri bolniških blagajnah na deželi se prispevki navadno vpošiljajo po pošti, in tu opozarjamo vse gospodarje, naj dobro shranjajo bodisi pobotnice, bodisi recepise. Od onih gospodarjev, kateri svojih doneskov pravočasno ne vplačajo, iztirjajo se ti potom politične eksekucije. Gospodarji, ako nočete, da bi k vam hodil rubit sodni sluga, odrajtujte pravočasno svoje blagajni dolžne prispevke; ker s tem sebi prihranite jezo in ob jednem obvarujete blagajno nepotrebnih pisarij. — V pojasnilo te zadeve evo zopet en vzgled!

Trgovec Franc Berna ni namenoma zglasil svojega hlapca, kateri je pri njem recimo štiri leta v službi. Blagajna je naznanila Berno v drugem letu po vstopu hlapca nadzorovalni oblasti zato, da bi ga ista prisilila, da zavaruje hlapca. V tem slučaju bilo je kot nadzorovalna oblast okrajno glesvarstvo, ki je Berno obsodilo, da mora dotični blagajni plačati vse zaostale prispevke. Berni, jako bogatemu trgovcu, ni šlo v glavo, da mora imeti on, bogataš, svojega hlapca tudi zglasenega, in se je toliko časa pritoževal, da ga je zadnja inštanca obsodila tako, kakor prva. Braniti se več ni mogel. Doneski so pa sedaj znesli skupno 30 gid., toda kapitalistična duša si misli: dve tretjini naj plača moj hlapec, jedno bom pa že sam plačal. A hlapec ni hotel plačati, sel je raje k drugemu gospodarju. Berna, star »fifikuse«, ga je tožil. Opravi ni družega, kakor da mu je moral hlapec za zadnji mesec povrniti 42 kr. in družega nič.

S tem, mislimo, da smo delavcem pojasnili njih dolžnosti o vplačevanju bolniških prispevkov, da to važno točko vsakdo lahko razume. V prihodnje preidemo k najvažnejši točki zakona: o pravicah delavcev za slučaj bolezni.

IV.

Skarjavec je razburjen zapustil Mogočnjakovo gostilno. Vse je vrelo po njem. Vest mu je dejala, da je resnica in pravica na njegovi strani, a v resnici je bil ravno zaradi tega vržen na cesto z ženo in otrokom v začetku zime. Potegnil se je za čast zadruga ter je oholega kmečkega oblastneža po pravici zavrnil in odklonil njegovo prijateljstvo, ki mu je je ponujal zato, da se izneveri zadrugi in svojemu prepričanju in da bi celo še hvalil njega, ki ni hvale vreden.

Zato je vržen na cesto! Žalosten in jezen je bil zaradi tega.

In ko je pomislil, kako se Mesosnelu godi, ki dobro živi samo radi tega, da Mogočnjaka hvali ter se zanj pretepa, mu pošte prenaša in med sosedi zdražbe dela, stisnil je pesti in pobil bi ga bil morda, ako bi mu bil prišel takrat naproti.

»Kaj bo dejala ona? To bo pa tarnala,« dejal je Skarjavec sam pri sebi.

In namesto naravnost domov, zavije v zadrugo, da bi se malo pomislil, kaj bi naredil.

Naša organizacija.

Delavsko gledališče v Ljubljani. Opozarjamo na nedeljske predstave »Slovenske kršč. soc. zveze« v »Katoliškem Domu«. Vse tri igre: »Pravica se je izkazala«, »Vedeževalka« in »Morilci v Kravji dolini« so izborno naučene. Sedeži se prodajajo v prodajalnici pri Brusu (Stefetu) pred škofijo. Blagajna se otvori ob 6 uri, začetek ob polu 7 uri zvečer.

Krščansko-socijalna organizacija pri Devici Mariji v Polju. Vabilo k obenemu zboru kat. slov. del. podp. društva D. M. Polje v nedeljo ob polu 4 uri popoldan dne 29. okt. t. l. v Slapah v društvenem domu. 1. Pozdrav predsednika, 2. Poročilo tajnika, 3. Poročilo blagajnika, 4. Volitev novega odbora, 5. Slučajnosti. Želeti je obilne udeležbe, ker se bodo pravila nekoliko prenovila. Odbor.

Pismo iz Goriške.

Genjeni urednik mi bode pač dovolil, da spregovorim par besedij o tukajšnjem kršč. socijalnem gibanju, ki zavzema čimdalje večje dimenzije, četudi ni o njem pred dobrimi dvema leti nikdo niti sanjal. Deželica goriška je v zadnjem času pozorišče političnih bojev in zmešnarij in toliko zanimiveje je ravno vsled tega vedeti, kako se vrši in napreduje preko tega naše kršč. socijalno gibanje, ki bo zaseglo v kratkem vso deželo goriško in katero že danes imenuje »Soča« edino organizovano gibanje na Goriškem, ki bode moralo imponirati v kratkem tudi — tujcem Lahom. Ognjišče temu gibanju je »katol. delavsko društvo« v Gorici. V kratki dobi svojega obstoja razdalo je med vboge in revne slovenske delavce, oni sloj našega ljudstva na Goriškem, za koji se niso zmenili do zadnjega časa naši vodilni krogi prav nič, četudi tvori ravno ta sloj poleg kmetov na deželi jedro našega ljudstva, iz kojega se po brezvestni brižnosti naših narodnih nasprotnikov rekrutirajo — lahonske poturice, razdalo pravim do 2000 kron. Tudi je dajalo brezobrestna posojila svojim članom, priredilo že mnogo shodov, sprožilo misel o obrtnih sodiščih, obudilo krojaško zadrugo, ki je strah Lahonov, ker čutijo, da se jim s tem zadaja v Gorici smrten udarec, nadalje je ustanovilo »zajemno podporno društvo« za zavarovanje živine za politično občino Gorico. — Sploh je delavsko društvo, ki skrbi s svojo čitalnico

Prej se je še kaj zaslužilo, kar imajo pa to zadrugo, je pa vse ven. Cene imajo take, da jih mi ne moremo vplačevati, in pri tehtnici so zelo občutljivi. Jaz bom dal patent nazaj.»

»Mi pa ne, ne. Videli bomo, kdo bo užugal,« vpije ena. »O, kako bo še ta šivan-karček pohleven!

»Tezko je res,« pravi Mogočnjak. »Zaslužka ni več tacega, kot je bil. Ne vem, kako bo. Ljudje so silno svojeglavi, kar svoje tišče. Se tak-le, kot je ta Skarjavec, ki ne premore ničesar, bere mi levite. Čakaj, predrznost beraška!«

»Taki-le ljudje najbolj hujskajo. Jezike imajo dobre, pa časnike bero, potlej pa ljudem pridigujejo. Take bi morali zapreti,« govori Brbrè.

»Daj, stari, toži ga, tega Skarjevca! Pa naj bo zaprt. «

»O, ko bi se dalo! Pol zadržnikov bi bil dal že zdavnaj zapreti, toda postava je postava. Ta je krivična, ker daje vsem enake pravice.«

Tako so si hladili jezo.

Videl je tam, kako se shajajo zadržniki donasajoč na prodaj blago in kupujoč potrebščine. Videli je, kako jih nekako vse objema duh složnosti, ljubezni in zaupanja; in to ga je naudušilo. Tolazila ga je zavest, da je stvar, za katero se poteguje, vredna in potrebna podpore vsacega poštenega človeka, ki misli, dela in živi kot kristijan. In kar nič mu ni bilo žal, da se je sprl z Mogočnjakom, in da bo moral trpeti zaradi tega. V duhu je videl prihajati dobo, ko bode zadržno življenje slavilo zmago in bodo take nasilnosti nemogoče.

To ga je okrepilo in mu dalo moč, da je premagal razburjenost in jezo ter pregnal otožnost, ki bi ga bila rada objela s svojimi svinčenimi rokami.

Zadržni upravitelj je ostrmel, ko mu je Skarjavec pripovedoval, kaj se mu je pripetilo.

»Hu! Ta Mogočnjak! Krvošes brezsrčni! Ni še dovolj sit, novih žrtev hoče imeti, da se bo o njihovem trpljenju smijala njegova duša in se pasla ob njih njegova poklenska samopašnost.«

(Dalje sledi.)

in poučnimi shodi tudi za duševno naobrazbo nižjih krogov, edino najbolj živahno goriško društvo. V svoji službi imajo dvoje listov, »Primorski list« in »Delavski prijatelj«, ki stojita na odločno kršč. demokratičnem temelju. Srečna je bila misel ustanoviti pri nas kršč. socialno stranko s središčem Gorica, prvič že za to, ker so naši delavci in sploh niže ljudstvo ravno tu najbolj izpostavljeni nevarnosti raznarodovanja, pa tudi zato ker kršč. soc. organizacija s svojim gospodarskim programom in zadržno idejo lahko spodmakne polagoma tla Lahom v oni Gorici, ki kot umetno s pomočjo istih Slovencev za laško središče veljajoče mesto daje nasprotnikom politično in gospodarsko prevlado. Kakor hitro Lah v gospodarskem oziru zgube Gorico, je padla njih premoč in gospodarji v deželi so — Slovenci. To pa se zgodi takoj, kadar se bo naše ljudstvo začelo dosledno držati gesla »svoji k svojim«. — Da je to res v rokah Slovencev, nam dokazuje že današnja Gorica. Pred štirimi leti bilo je v Gorici dosti drugače kot danes. Redek je bil slovenski napis nad slovenskimi tvrdkami, še redkeje slovenske tvrdke same. Slovenci niso imeli nobene posebno dobre vrejene šole, zlasti pa ni bilo solidne čisto slovenske manufakturne trgovine. Danes je Gorica v tem oziru mnogo na boljšem. Imamo »trgovsko in obrtno zadrugo«, »Šolski dom«, ki dela čast požrtvovalni pridnosti goriških Slovencev, mnogo raznostrokih trgovin s slovenskimi napisi, krojaško zadrugo, ki vsled poštenega blaga in poštenih cen vrlo napreduje itd. — Kršč. socialna struja, ki se širi po Goriškem, pa nas navdaja z upanjem, da bo naša dobra slovenska stvar v tem smislu tudi v prihodnje napredovala.

Edina zasluga, da se je začelo to gibanje, pa gre naši rodoljubni duhovščini. Inteligenca pa tudi pri nas gleda — enako kakor na Kranjskem — na kršč. soc. gibanje nekam nezaupno od daleč. Vendar pa moram konstatirati, da se ne vede napram nam tako apatično, razun malih izjem, kakor pri Vas. Toda je upanja, da v kratkem tudi nekteri lajki iz boljših krogov vstopijo v naše vrste v prid dobri stvari. — V političnem oziru se je pri nas v zadnjem času pojavil — hvala Bogu razdor. Hvala Bogu, pravim še enkrat! Kajti tako je nujno moralo priti, priti smo morali do jasnosti. In danes imamo tudi na Goriškem dve stranki v početku, kakor jih je prerokoval že pred leti duhoviti nositelj katoliške misli na Slovenskem, prezaslužni monsignor doktor Mahnič, sedanji vladika Krški. In prav takratni najhujši nasprotniki sedanjega vladike so danes zanesli prepir v dozdej složne goriške Slovence in prav ti brezvestni ljudje so danes nositelji takozvanih naprednih načel recte liberalnih. Razume se, da so zajedno tudi strastni nasprotniki zadržne misli. Toda ogromna večina naroda stoji še vedno pod zastavo dičnega dr. Antona Gregorčiča, ki deluje na podlagi pastirskega lista avstrijskih škofov, ki so ga pred leti izdali. Slovo pa je dalo sebičnim koristolovcem, ki se zbirajo pod slaboglasne tvrdko Gabršček-Tumovo. Vendar pa nas čaka še boj, hud boj s to sebično kliko, ki bo vporabljala vsa dovoljena in nedovoljena sredstva, da nam škodi in ovira delovanje. Ves svoj zolč izliva jo ti ljudje v svoje glasilo »Soco«, ki bo kmalu postala vredna posestrima ljubljanskega »Slov. Naroda«, trobila kranjskih renegatov, alà Hribar, Tavčar itd. — Društvo »Sloga« na drugi strani pa brez ozira na to prireja shode in pridno organizuje ljudstvo zlasti na

deželi. Pred kratkim se je vršil shod v Tomaju ob mnogoštevilni vdeležbi, kjer se je ustanovila kmečka zadruga. Pristopilo je takoj čez 40 članov. — Enake zadruge se snujejo tudi drugod. — Z veseljem zasledujemo tudi napredovanje kranjskih kršč. socialcev. Zlasti srečna je misel, da se prirejajo javna predavanja za delavsko ljudstvo, dalje da se prirejajo poljudne in poučne igre. Splošno radostno smo pa pozdravili od vrliga »Slov. Lista« sproženo idejo o slovenski zavarovalnici v Ljubljani. Ako že ne morejo prodreti v deželni zboru katoliško narodni poslanci vsled famozne nemško-slovenske zveze s svojo predlogo o deželni zavarovalnici, dobro, vzame naj gospodarska zveza v Ljubljani stvar v roke. Bomo videli, ako ne obmolkeje nesramni jeziki raznih Malovrhov, Tavčarjev in Hribarjev, ki se rede o žuljevih groših dobrega našega ljudstva, zato pa je te »sluge liberalne misli« izdajajo našim narodnim nasprotnikom in ostudno mrcvarijo v svojem pozidovljenem glasilu rodoljubno slovensko duhovščino, brez koje bi naš narod zlasti na periferiji že zdavno bil podlaga tujčevi peti, kadar se postavimo njim po robu in jih plačamo s tem, da obrnemo hrbet banki »Slaviji«, koje zastopnik se je že toliko preobjedel slovenskega kruha, da se upa napadati in javno grditi krščanstvo, ki je najdragocenejši zaklad našega slovenskega ljudstva in si vstvarimo lastno svojo »Slavijo«. Za to idejo so se brez agitacije navdušili pri nas na Goriškem takoj vsi duhovniški krogi. To bo zaslužen in umesten udarec tem nesramnim grditeljem — krščanstva. — Gospodarski zvezi pa kličemo: na delo za slovensko zavarovalnico, na dan z ustanovnim shodom.

Take nesramne agente, ki v svoji oholosti in kruha-pijanosti grde vse, kar je dobrega in ljudstvu koristnega, je treba gmotno uničiti, ker sicer jim dajemo le potuho, jim daljšamo njih politično življenje celemu slovenskemu narodu — v kvar in pohujsanje. V Ljubljani napreduje zopet socialna demokracija. Čudno! Ko je pred leti znani nadarjeni voditelj južnoslovenskih socialistov g. Etbin Kristan prodajal svoj socialističen evangelij in organizoval s pomočjo dunajskega vodstva socialistično stranko, je bila nevarnost velika, da se demokratično naziranje res razširi med našim sicer za take nazore ne tako hitro vsprejemljivim ljudstvom. Takrat je Kristanu zastavil pot agilni dr. Krek in v kratkem po tistih spominavrednih volitvah v peto kurijo, iz katerih je izišel kršč. socializem tako zmagonosno, pobrati je moral isti Kristan šila in kopita in jo odpihal v Trst nadaljevat svoj »gšeft«. V Ljubljani je bila socialna demokracija vržena ob tla. Zgubila je ves svoj pomen. V zadnjem času pa se zopet večkrat vidi stopicati »proletarca« Kristana, feljtonista »Slov. Naroda«, dopisnika ozir. kritika v »Slovenki«, kateri čestitamo, da je jedno izmed glasil, ki se priporočajo v »Rudečem Praporju«, stopicati pravim po ljubljanskem tlaku. Baje se je bil že zopet ta socialistični učenjakar naselil v Ljubljani. Ljudje govoré, da ima zveze s poštenjakovičem Malovrhovim, in še marsikaj družega. No nam se tudi ne zdi neverjetno, da bi se ne cimila nova taktika v narodnjaških krogih, ki meri na to, paralizovati nastopanje kršč. socialistov s socialno demokracijo. Kdor se je znal iz absolutnega narodnjaka kar čez noč preleviti v nadutega nemškutarja, ta je tudi za to do cela zmožen. Da, da kdor nima za podlago svojem delovanju vere, mora nujno tako daleč zabresti, kakor vidimo na-

rodnjake na Kranjskem. Le tako dalje! Čim hitreje hodite to pot, tem preje padete v grob, ki ste si ga izkopali sami. Da bi cvetela dalje troperesna Hribar-Žvegel-Kristanova deteljica!

Goriški krščanski socialist.

Drobtine.

Socialni demokratje v »Mestnem Domu«.
V ponedeljek zvečer je bil zopet socialno-demokratski shod v »Mestnem Domu«. Došlo je manj poslušalcev, nego zadnjič. Nove dvorane so se ljudje že nagledali. Govoril je Kristan. Ploskali so mu, kadar je povedal kak debel »šlager«. Pokrtačil je tudi župana, ker je izključil »Slovenčevega« poročevalca, in se jezil, da internacijonalni ne privoščimo prostorov »Mestnega Doma«. Našega mnenja ni ovrgel. Župan bode storil slovenstvu Ljubljane jako slabo uslugo, ako bode prepuščal dvorano socialnim demokratom; pomogel bode k večjemu le, da se nekateri ljudje še bolj posurove. Kristan je zelo zabavljaj vzajemnosti slovenskih poslancev v državnem zboru in »Gesinnungstüchtigkeit« slovenske liberalne poslanske trojice, da je v »Krščansko (!) slovanski narodni zvezi«. Bilo bi baje boljše za nas, da niti te vzajemnosti ni in da se tudi na Dunaju kaže odločen razpor med slovanskimi in slovenskimi poslanci. Da, to privoščijo Slovanom. Židje in ž njimi združeni — socialni demokratje. Takoj na to je Kristan govoril za jezikovni zakon. Lep jezikoven zakon — brez sloge slovanskih poslancev in po razbiti desnici. Socialni demokratje bodo menda tudi v sedanjem zasedanju uprizarjali obstrukcijo in če z levičarji dosežejo namen, potem bodo menda ž njimi skupaj skrpali jezikoven zakon za nas. Bog nas obvaruj takih »prijateljev«. Proti nemški »Gemeinbürgschaft« ni zinil Kristan besedice! Oglasil se je k besedi g. Evgen Lampe. Svobodni socialni demokratje so ga že prej ves čas psovali, surove opazke pa so letele nanj, ko je pričel govoriti in dokazoval, da stranka, ki hoče izvršiti, kar govori, mora imeti določen program. Izjavil je, da smo tudi kršč. soc. za splošno, direktno in tajno volilno pravico, proti sladkornemu davku, proti barantanju. Ko je dejal, da človek obstoji poleg telesnih tudi iz duševnih sil, začuli so se burni — pfui! klici. Gosp. Lampe je omenil »delavcev« v socialni demokraciji à la milijonar Singer in Bernsteinove struje — tedaj pa mu je Zeleznikar vzel besedo. Že prej ga je neprenehoma ustavljal in je gosp. Kristan moral posredovati. Zeleznikar je dejal, da se mora samo »gospodarsko govoriti«. Soc. dem. so odobraval to »svobodo besedek«. Svobodo hočejo zase, za druge ne. Radi tega se je razjezil celo Kristan in je dejal, da je tako postopanje biriško. Socialni demokratje so Kristana po tej pridigi grozno grdo gledali. Mrmrli so: »Mašo naj bi šel brat!« »Ali je tukaj »Katoliški Dom«! Značilno je, da so socialni dem., ko se je takoj po vsotopu v dvorano vsedel, vzeli stol, češ, da je »Mestni Dom« za socialne demokrate »ker tukaj smemo samo mi sedeti!« Naposled se je vsprejela resolucija, ki zahteva zadoščenja za naredbe izdane po § 14. Resolucija zahteva, da se Thunovo ministertvo obtoži. Potem so se razšli, na stopnjicah pa so grozno upili na nekoga, ki jim je dejal, da kadar ploskajo splošni direktni in tajni volilni pravici, naj jo zahtevajo tudi v svoje strankarsko vodstvo.

Zagorje ob Savi. Dne 9. oktobra smo prejeli od tukajšnjega rudniškega vodstva volilne liste za novi občni zbor bratovske skladnice. Htel je demokratični sluga, Jevnikar Matevž, dne 12. oktobra zvečer k svojem štabu pod bruško, spisati tiste člane, ki se vplačujejo, da jih bodo volili. Ker pa, kakor sem alisal, ni zadostovalo njegovo število, morali so izvzeti še nekatere druge, ki jih mislijo še s tem pridobiti. Ker pa je dotični sluga pri rudarski zadrugi, vsak delavec pa mora za njegovo neumnost vplačevati pri bratovski skladnici po tri krajcarje na mesec (za tistih pet čla-

nov). Vprašam, koliko pa plačuje Čobal za Vas v tisto blagajno, da ne morete nič brez njega storiti? In drugič, kdo pozna bolje može, tisti, ki dela z njimi, ali tuj pritepenec, ki je že mnogo škodil, koristil pa prav nič? Praviš, koliko se trudiš za blagor delavcev; vsaj se ne zastonj. Sploh bi pa bolje bilo, da bi se ne, ker je večja zguba kot pa dobiček. Kaj nam koristi akordna kajiga, ki ste jo zahtevali? Delavec je zopet plačal, knjiga pa po največjih krajih gnije. To je ves Vaš občni blagor, pa še ta je slab. Pa to je vse zaradi tega, ker se pustite Čobalu za nos voditi, posebno pa tebi se dobro pozna. Može, le pamet, pa s tistimi občujete, katere zastopate pa ko ste plačani od njih, ne pa sleparja, ki dela za svoje interese. Vaše plitvo prepričanje pa uporablja v to, da bi prisel v rudniški konsum. Po tem se mu sline cede ali brezvspešno.

Veliko neumnost je zagovarjal v narodnem oziru naš Kristan pri socijalističnem shodu v Brnu, da je narodnost neodvisna od zemlje, kjer prebiva kak narod. Ta trditel nima ne glave, ne nog. Z njo bi se dalo primerjati le izrek, da je socijalno-demokratska slepota neodvisna od — pameti.

Vzgojevalci naše mladine. Na Koroškem vodi učiteljsko pripravnico bivši profesor na ljubljanski realki Knapič. Pričakovati moramo od moža, ki vodi vzgojo prihodnjih učiteljev, da je nepristransk, pošten in pravičen. Kakšna je Knapičeva nepristranost, pričajo Šulferajnske slovesnosti, katerih se vedno vdeležuje in pri katerih dejanski sodeluje in igra njegova žena. Najbolj pa dokazuje duha, ki vlada pri Knapičevih, — novica, da je njegov sin, pravnik Oto Knapič oglasil te dni izstop iz katoliške cerkve.

Namestnik grof Kielmansegg o nedeljskem počitku. List »der Hilf und Privatbeamte« pripoveduje, da je nižje avstrijski namestnik odgovoril deputaciji dunajskega društva prodajalcev papirja, katera je uložila protest proti zaukazanemu nedeljskemu počitku v poletnih mesecih, tako-le: »Nedeljski počitek je podoben vijaku, ki se mora vedno bolj privijati. Nadejam se, da mi bode mogoče v prihodnjem letu urediti splošni nedeljski počitek za vse leto«.

O židih. — Židje so razkropljen narodič, lahko recemo — oderuhov in hinavcev. Kateri žid je neki poštenjak? Njih vera jim zaukazuje sovraštvo nasproti drugim veram in njih vernikom, a Židje se natančno drže v tem slučaju svoje vere. Škodljivost Židov je bila znana i avstrijskim zakonodavcem. Šele l. 1860 je bila preklicana postava, da Židje ne smejo imeti krščanskih dekel; razveljavljen je bil dalje § 593. drž. zak. določujoč, da ne more biti noben nekristjan, torej Žid, veljavna priča kristijanove oporoke. Ravno tako je prišel ob veljavo § 142 lit. d. sodnijskega postopnika, po katerem se ne zaupa mnogo židovskemu pričanju proti kristjanu. Prekucane so bile postave, prepovedujoče židom, da ne smejo izvrševati nekaterih obrti in rokodelstev — zlasti lekarnštva, v nekaterih kronovinah pa i gostilničarske, zganjarske in mlinarske obrti. V Galiciji, Bukovini in v banskih mestih Češkega, Ogerskega, Hrvatsko-Slavonskega, Vojvodine, Banata in Sedmograškega niso niti smeli na deželi stanovati. Istega leta se je dovolilo Židom imeti i nepremakljiva posestva. Te preosnove postav so se vršile v dobi, ko so Židje imeli (kakor danes) ogromen vpliv na postavodajavce, na vlado — ko so bili gg. ministri čez ušesa zadolženi — pri Židih. Posledice tega čutimo najboljše danes. Po statistiki ni niti jednega izmed 130 sodnih okrajev na Češkem, ki bi bil Židov prost. V vsakem okraju so najmanj trije.

Vsakdo mora Židom priznati, da, če si hočejo med kristijani opomoči, so v svoji trgovini posebno postrežni. Žid kupujočemu navleče vsega, samo da bi kaj prodal; z rokami in nogami bo pregrebel vso zalogo — a nič ne de, če se mu poskus ne posreči. Dosti pa imamo takih naših trgovcev, ki le s kislim in nevoljnim obrazom razkazujejo blago.

Žid je usiljiv, neodgan — mnogo naših trgovcev pa je neuljudnih, nervoznih radi najmanjše malenkosti. Tako se dogaja, da ljudje v svoji samoljubnosti grede raje k temu, ki je postrežen in uljuden, nego k čmernežu.

Žid zviša ceno svojega blaga do vrtočlave višine, če pa stoji kaka trda kristijanska glava in isti ceni, pa prijenjuje, dokler ne odienja tako, da ima čisto neznamen dobiček. Nekateri naših trgovcev pa se s kupcem skregajo radi malo krajcarjev. Žid računi z danimi razmerami. Briga se za vse, kar se tiče njegove obrti, trgovine. Pri vsakem, še tako majhnem židovskem trgovčku dobite najmanj jeden dnevnik. Žid je popolnoma zadovoljen, če ima večkrat le po malo dobička.

Napaka je, da kristijani nimamo tiste podjetnosti, vztrajnosti in odločnosti kakor Židje. Bodimo še mi taki in bomo gospodarsko močni.

Bolniško zavarovanje v Švici se je nedavno sklenilo. V veljavo stopi zakon dné 1. januarja 1900. Po tem zakonu se bodo morale za bolezen zavarovati vse n e s a m o t o j n o delujoče osebe od 14. leta dalje. Bolniške blagajne so občinske ali prometne. Dve tretjini udnine se plačuje delavcu v boleznih in sicer eno celo leto. Zdravnika in lekarnarja si vsak lahko sam izbere. Iz državne blagajne se plača za vsakega delavca po 1 centim na dan. Drugo prispevajo na polovico delavci in delodajavci.

Sestisoč delavskih hiš prične zidati prihodnje leto ogerska vlada služabnikom ogerske železnice v Budapeštu.

Judje drže skupaj. Dne 4 t. m. je v Levovem tržni komisar vzel nekemu judu košaro kruha. Brž so planili judje v bližini nad komisarja in so mu hoteli iztrgati košaro. Sedem judov so zaprli. Eden izmed njih, pekovski pomočnik, je izjavil, da mu je njegov gospodar ukazal iztrgati komisarju zaplenjeni kruh, sicer da ga odžene iz službe. To nam priča 1) da se judovski peki boje tržnih komisarjev in 2) da skupaj drže kot hrvaški . . .

Vinogradni nadzorniki. Krščansko-socijalni deželni odbor na Dolenjem Avstrijskem je nastavil za vinograde po deželi 15 nadzornikov. Razdelit je vinorodni del svoje dežele v 15 delov in vsak del je izročil posebnemu izvedencu, da pomaga vinogradnikom svojega okraja pri novih nasadih itd. — Deželna komisija za vinogradništvo je postavila poseben kataster, kjer se vsak novi ameriški nasad in njegovi vspehi zapisujejo. Pri nas se seveda v tem oziru nobeden ne zgane.

Organizacija županov na Gorenjem Avstrijskem se je vpeljala tudi v Dol. Avstriji. Redno se shajajo županje enega okraja, da se posvetujejo o svojih zadevah. K vsakemu njihovemu shodu pride tudi kak zastopnik deželnega odbora, v Gor. Avstriji največkrat deželni glavar sam. Brez ozira na strankarsko mišljenje se pri teh shodih obravnavajo važne stvari in vsem vdeležencem so sila všeč. — Pri nas je za svojo parado zbral ljubljanski župan enkrat slovenske župane v Ljubljano; govorilo se je tam nekaj o skupni organizaciji županov, toda vse je zaspalo.

V Curihu v Švici je sklenil narodni svet, naj se vsi brlogi javne prostitucije izapró. Ta sklep je provzročila zdatna agitacija žen. — Pri nas je javna prostitucija sicer prepovedana po postavi, a policija jo vkljub temu organizuje. Pomenljivo znamenje česa je, da tega zla izlepa ni mogoče izruvat, kjer se je ugnezdilo.

Protestanti na Hrvatskem. Koncem leta 1898. je stela protestantska občina zagrebska 2844 duš, ki so raztresene po 151 krajih. V Zagrebu samem jih je 470. — Protestantska verska šola v Zagrebu, ki ima pravico javnosti, je imela lansko leto osem mešanih razredov, v katere je zahajalo 91 otrok: 42 dečkov in 49 deklic. Po veroizpovedanju je bilo 45 rimsko-katoliških otrok, a 35 protestantskih in 11 židovskih. In ta šola se imenuje verska.

Povprečna človeška starost se je izračunila za poslednje desetletje v posameznih evropskih državah. Na Angleškem 45 let in 3 mesece, v Belgiji 44 let 11 mesecov, v Švici 44 let 4 mesece, v Franciji 43 let 5 mesecov, v Avstriji 30 let 8 mesecov, na Pruskem in na Laškem po 39 let. Najvišja povprečna starost je na Švedskem in Norveškem — 50 let.

Zveza avstrijskih tekstilnih fabrikantov je razposlala vsem posestnikom mehaničnih tek-

stilnih tovarn oklic, v katerem jih pozivlje, naj solidarno zavrnejo delavsko zahtevo za skrajšanje delavske dobe. Spoznali so baje za dobro razposlati to okrožnico, ker so baje nekateri tovarnarji hoteli ustreči delavski zahtevi. — Svoje nasprotstvo proti skrajšanju delavske dobe utemeljujejo fabrikantje s tem, da se avstrijski trgovini s tekstilnim blagom godi slabo.

Za družino najvažnejše vprašanje so zdravilni učinki živil in užitnin, katere se uporabljajo. Telesna dobročutnost, krepko razvijanje otrok, dostikrat celo dolgo življenje zavisi od tega, kaj se uživa. Kako resno dolžnost imajo torej matere, hišne gospodinje, vzgojiteljice. Kljub temu spoznanju se vendar vse preveč spregleda radi navade, in marsikatera mati, katere ve, da bi ne storila prav, ako bi dajala otrokom upijanljivih pijač, pripravlja zanje bobovo kavo, katera ima prav tako slabe posledice! Ne moremo nikoli dovolj povdarjati, da je Kathreiner-Kneippova sladna kava jedina zdravju koristna kava, katero je že prekusilo na stotisoče družin in ki se je vselej nad vse dobro obnesla. Ako se rabi kot primes, stori bobovokavo skoro neškodljivo in poveča ter zboljša celo njen dobri okus. Toda nujno treba opozarjati, da ima samo Kathreiner-Kneippova sladna kava omenjene izvanredne prednosti in da se mora varovati pred vednim slabim ponarejanjem. Pristni Kathreiner se dobi povsod, toda le v znanih izvornih zavrtkih z imenom »Kathreiner«, prodajati se torej ne more in ne sme nikoli »na vago«.

Kršč. - soc. delavskim društvom v Avstriji

Izvrševalni odbor krščansko-socijalnega delavstva v Avstrije sklenil prirediti III. strankarski shod dné 3. decembra t. l. na Dunaju.

Dnevni red:

- 1.) Volitev predsedstva.
- 2.) Sprejem poslovnega reda.
- 3.) Poročilo izvrševalnega odbora.
- 4.) Poročilo o predlogih II. strankarskega shoda.
- 5.) Predlogi.
- 6.) Volitev izvrševalnega odbora.

Prosimo tem potom vsa krščansko-socijalna delavska društva v Avstriji, da nam skoro blagovolijo poslati pojasnila o številu svojih udov, svojih podružnic i. t. d. Opozarjamo ob jednem, da se morajo predlogi, katere se namerava predlagati na strankarskem shodu, doposlati nam vsaj do 1. novembra t. l. Vse dopise vsprejema po naročilu izvrševalnega odbora krščansko-socijalnega delavstva v Avstriji

Albert Rosenkranz,
t. č. tajnik.

Dunaj, III./ Ditrichgasse 19.

Izurjenega krojaškega pomočnika

nad 20 let starega, ki je soliden in točen delavec, sprejme takoj v trajno delo Jakob Mikolič, krojaški mojster v Novem mestu.

Mladenič,

20 let star, ki je dovršil V. gimnazijski razred, poponoma zmožen slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, želi vstopiti v kako pisarno kot začetnik. Plača primerna. Ponudbe pod A. P. na naslov »Glasnika«.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da sem otvoril v Ljubljani

zavod za snaženje stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade. Čestita naročila prejmlje iz prijaznosti Jožef Maček, prodajalnica tobaka, Mesni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,
Martinova cesta št. 81.